

Działalność parafialnej rady duszpasterskiej a poprawianie jakości przepowiadania homilijnego

Współczesne nauczanie Kościoła wysuwa postulat coraz szerszego, mocniejszego i bardziej zdecydowanego dowartościowania parafialnych rad duszpasterskich¹. Nie dziwi więc fakt dosyć dużego zainteresowania teologów pastoralistów tą problematyką, o czym świadczą liczne publikacje. Przeglądając literaturę przedmiotu można bez trudu zauważyć, że nie brakuje opracowań, które omawiają podstawy teologiczne i prawne, strukturę oraz zadania i kompetencje parafialnych rad duszpasterskich oraz wskazują na trudności w ich funkcjonowaniu². Pojawiają się też propozycje sposobów rozwiązywania tych trudności i próby opracowania spójnych modeli działania parafialnych rad duszpasterskich we wspólnocie parafialnej³. Godną uwagę jest też wizja parafialnej rady duszpasterskiej, jaką miał św. Jan Paweł II⁴.

Ks. ANDRZEJ KULIBERDA – dr teologii w zakresie teologii pastoralnej, wikariusz biskupi ds. duszpasterskich, dyrektor Wydziału duszpasterskiego Kurii Metropolitalnej w Częstochowie, wykładowca Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie oraz Sekcji Licencjackiej UPJPII w Częstochowie.

¹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica postsynodalis de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in mundo „Christifideles laici”* (ChL) 27, AAS 81 (1989), 440-442, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie „Christifideles laici”*, Wrocław 1995, 69-72.

² R. KAMIŃSKI, *Powołanie i funkcjonowanie parafialnej rady duszpasterskiej*, AK 70 (1997) 412, 278-293; T. WIELEBSKI, *Diecezjalne i parafialne struktury komunijne w Polsce*, „Teologia Praktyczna” (TP) 13 (2012), 59-69; L. ROJOWSKI, *Doskonalenie współpracy pomiędzy duchowieństwem a świeckimi w parafialnych radach duszpasterskich*, TP 14 (2013), 91-105; W. SADŁOŃ, *Duszpasterskie rady parafialne w Polsce na podstawie badań empirycznych*, TP 14 (2013), 73-90.

³ L. ROJOWSKI, *Doskonalenie współpracy*, TP 14 (2013), 105-111; W. SZLACHETKA, *Czy wiosna Kościoła jest możliwa? Diakonijny model parafialnych rad duszpasterskich*, w: *Peryferie wiary wyzwaniem dla Kościoła*, red. W. Przygoda – M. Fijałkowski, Lublin 2015, 165-183.

⁴ M. DUDA, *Myśląc parafia...Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologicz-*

Badania empiryczne przeprowadzone w Polsce wskazują jednak na dalszą potrzebę poszukiwań teologicznych i pastoralnych dotyczących funkcjonowania parafialnych rad duszpasterskich. Choć pojawiają się przykłady takich rad aktywnie funkcjonujących, często jednak nie funkcjonują one w sposób sprawny i zgodnie z normami prawa kościelnego⁵. Pojawia się też pewna nieproporcjonalność w podejmowanych przez rady zagadnieniach dotyczących życia parafii. Rady zajmują się zwykle organizacją odpustów, rekolekcji, festynów i wydarzeń diecezjalnych w parafii, a także akcjami charytatywnymi, zaangażowaniem w rozwój życia liturgicznego i działalnością kulturalno-oświatową. Pojawia się przy tym pewien brak dotyczący zagadnień związanych z ewangelizacją, koordynacją grup apostołskich w parafii, duszpasterstwem osób żyjących w związkach niesakramentalnych, pogłębieniem formacji wiernych⁶.

Niniejszy artykuł wpisuje się w nurt poszukiwań dotyczących szczegółowych zadań parafialnej rady duszpasterskiej na polu głoszenia Ewangelii i jest próbą odpowiedzi na pytanie o rolę parafialnej rady duszpasterskiej w podnoszeniu jakości przepowiadania homilijnego. O poprawienie jakości homilii postulował papież Benedykt XVI i czyni to obecny papież Franciszek⁷.

W celu rozwiązania postawionego problemu zostanie najpierw omówiona natura parafialnej rady duszpasterskiej oraz przypomniany podstawowy cel jej działalności. W kolejnym punkcie zostanie omówiona homi-

---

no-pastoralne, Częstochowa 2006, 443-453.

⁵ W. SADŁOŃ, *Duszpasterskie rady parafialne w Polsce na podstawie badań empirycznych*, TP 14 (2013), 90.

⁶ K. JANKOWIAK, *Pytania o rady*, w: *Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski. Kościół naszym domem. Kościół domem i szkołą komunii. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2010-2013*, red. S. Stułkowski, Poznań 2011, 241; L. ROJOWSKI, *Doskonalenie współpracy*, TP 14 (2013), 105.

⁷ BENEDICTUS XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Eucharistia vitae missio-nisque Ecclesiae fonte et culmine „Sacramentum caritatis”* 46, AAS 99 (2007) 3, 141, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostołska o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła „Sacramentum caritatis”*, w: http://w2.vatican.va/content/benedictxvi/pl/apost_exhortations/documents/hf_benxvi_exh_20070222_sacramentum-caritatis.html, [18.07.2018]; TENŻE, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Verbo Dei in vita et in missione Ecclesiae „Verbum Domini”* (VD) 59, AAS 102 (2010) 11, 738-739, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostołska o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, Kraków 2010, 70-71; FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica de Evangelio Nuntiando nostra aetate „Evangelii Gaudium”* (EG) 135, AAS 105 (2013) 12, 1076, FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie „Evangelii Gaudium”*, Watykan 2013, 64.

lia, jako właściwa i zarezerwowana wyświęconym szafarzom działalność duszpasterska. Trzeci punkt dotyczy odpowiedniego przygotowania homilii jako warunku jej jakości i skuteczności. Ostatni punkt omawiać będzie sposoby pomocy, jakie może świadczyć rada w podnoszeniu jakości przepowiadania homilijnego. Całość zostanie uwieńczona zakończeniem, w którym zostaną zawarte końcowe wnioski.

1. Parafialna rada duszpasterska

Parafią nazywamy wspólnotę wiernych utworzoną na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi⁸. Parafia jest niejako ostatecznym umiejscowieniem Kościoła, który z ontologicznej wspólnoty uczniów i wyznawców Chrystusa ma stawać się świadomą wspólnotą życia i działania⁹. Realizując w parafii zadania apostołstwa wspólnotowego, świeccy w ścisłej jedności ze swoimi pasterzami powinni przedstawiać wspólnocie Kościoła problemy własne i świata oraz sprawy dotyczące zbawienia, celem wspólnego ich omówienia i rozwiązywania. Właściwym gremium wspólnego, systematycznego omawiania i rozwiązywania problemów duszpasterskich jest parafialna rada duszpasterska¹⁰.

Parafialna rada duszpasterska to ciało doradcze, które pod kierownictwem proboszcza służy pomocą w ożywieniu działalności duszpasterskiej parafii¹¹. Jest organem konsultatywnym, ustanowionym po to, aby wierni, zgłaszając sugestie w dziedzinie duszpasterskiej, wspomagali swojego proboszcza. Podstawowym celem parafialnej rady duszpasterskiej jest zapewnienie w sposób instytucjonalny współpracy wiernych w rozwoju działalności duszpasterskiej właściwej presbiterom¹². Chociaż ma charakter doradczy, a nie decyzyjny, może skutecznie

⁸ KPK kan. 515 § 1.

⁹ IOANNES PAULUS II, *Litterae Encyclicae „Redemptor hominis”* 21, AAS 71 (1979), 317, JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, Wrocław 1986, 97; ChL 26, AAS 81 (1989), 437-438, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostołska „Christifideles laici”*, 66.

¹⁰ ChL 27 AAS 81 (1989), 440-442, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostołska „Christifideles laici”*, 69-71.

¹¹ KPK 36; *Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej* p. 1, w: <https://archiczest.p.l/zaw/zalaczniki/1509098518/1509101546.pdf>, [17.07.2018].

¹² KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej”*, Wrocław 2002, 71-72.

pomagać duszpasterzom w rozeznaniu potrzeb wspólnoty parafialnej i wskazaniu właściwych sposobów ich realizacji¹³.

W skład gremium rady wchodzi, jako jej przewodniczący, proboszcz parafii wraz z przedstawicielami wiernych, pośród których powinni być również ci, którzy z urzędu uczestniczą w trosce o duszpasterstwo parafialne¹⁴. Do członków rady, którzy z urzędu powinni wejść do parafialnej rady duszpasterskiej należy zaliczyć księży wikariuszy oraz tych świeckich, którym zgodnie z przepisami prawa kościelnego wolno piastować niektóre urzędy kościelne i posługi¹⁵. Świeccy bowiem mogą spełniać niektóre funkcje liturgiczne, angażować się w przepowiadanie słowa Bożego i pracę pasterską, o ile te czynności nie są ścisłą prerogatywą posługi urzędowej sprawowanej na mocy sakramentu święceń¹⁶. W doborze członków rady należy wziąć pod uwagę ich dojrzałość w wierze, posiadane charyzmaty, kompetentność, dyspozycyjność oraz reprezentatywność. Reprezentatywność powinna uwzględniać sektory parafialne, najważniejsze zawody, grupy, zainteresowania, a także wiek, płeć i wykształcenie. Ponadto członkowie rady powinni się cieszyć autorytetem i zaufaniem parafii¹⁷.

Można wyróżnić trzy sposoby powoływania członków parafialnej rady duszpasterskiej. Według pierwszego modelu, zwanego zinstytucjonalizowanym, wszystkich członków rady na zasadzie nominacji wybiera proboszcz. Wówczas z reguły w małym stopniu uwzględniana jest reprezentatywność parafii, a parafialna rada duszpasterska jest bardziej odbiciem jej wymiaru instytucjonalnego. Do tak wybranej rady należą prezbiterzy, katecheci i osoby animujące tradycyjne ruchy religijne w parafii. Drugi sposób powoływania parafialnej rady duszpasterskiej, zwany mieszanym, przewiduje członków z urzędu, nominacji proboszcza i wybranych w wolnych wyborach. Trzeci sposób wyłaniania parafialnej rady duszpasterskiej, zwany reprezentatywno-wspólnotowy, polega na

¹³ BENEDYKT XVI, *Przemówienie wygłoszone do biskupów polskich z okazji wizyty ad limina Apostolorum w roku 2005*, Poznań 2005, 27-28.

¹⁴ KPK kan. 36.

¹⁵ KPK kan. 228.

¹⁶ ChL 23, AAS 81 (1989), 429-433, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christifideles laici”*, 54-60; Kodeks Prawa Kanonicznego przedstawia wiele różnych funkcji i zadań, które świeccy mogą spełniać w strukturach Kościoła. Zob. KPK kan. 228, 229, 317, 436, 483, 494, 537, 759, 776, 784, 785, 1282, 1421, 1424, 1428, 1435.

¹⁷ R. KAMIŃSKI, *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*, Lublin 2007, 198-199.

włączeniu do rady członków z urzędu na mocy prawa i wyłonionych drogą wyboru, bez członków mianowanych przez proboszcza¹⁸.

2. Homilia jako działalność właściwa presbiterom

Duszpasterstwo to zorganizowana działalność Kościoła w służbie człowiekowi, której celem jest urzeczywistnienie zbawczego dzieła Chrystusa poprzez posługę słowa Bożego, liturgię, działalność pasterską i świadectwo życia chrześcijańskiego. Pierwszym i głównym podmiotem duszpasterstwa jest Bóg w Trójcy Świętej Jedyny. Kościół bowiem powstał i urzeczywistnia się w czasie z woli Boga Ojca oraz posłannictwa Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego. Nieustannie odnawia się dzięki aktualizowaniu przez Ducha Świętego zbawczego dzieła Chrystusa¹⁹. Wymiar trynitarny Kościoła jest wymiarem pierwszym i podstawowym. Od narodzin aż do historycznego końca i odwiecznego przeznaczenia Kościół odnajduje swą istotę i czerpie życie z Trójcy Świętej²⁰.

Oprócz Osób Bożych, które działają w człowieku w sposób niewidzialny i nieskrępowany, podmiotem duszpasterstwa są w zróżnicowanym stopniu i zakresie wszyscy członkowie Ludu Bożego²¹. Duch Święty bowiem, wyposażając Kościół w rozmaite dary hierarchiczne i charyzmatyczne, które służą budowaniu Kościoła i spełnianiu Jego posłannictwa w świecie, wzywa wszystkich ochrzczonych, by każdy z nich we właściwy sobie sposób był aktywny i współodpowiedzialny za rozwój i posłannictwo Kościoła²². Posługi wynikające z sakramentu święceń, sprawowane przez biskupów, kapłanów i diakonów, to posługi stałe i oficjalnie uznane²³. W chwili święceń presbiterzy otrzymują od Zmartwychwstałego Chrystusa charyzmat Ducha Świętego, a wraz z nim władzę i świętą moc działania w zastępstwie Chrystusa Głowy²⁴.

¹⁸ Tamże, 199-200.

¹⁹ R. KAMIŃSKI – W. PRZYGODA, *Duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński – W. Przygoda – M. Fijałkowski, Lublin 2006, 201, 207.

²⁰ JAN PAWEŁ II, *Kościół a tajemnica Trójcy Przenajświętszej. Katecheza wygłoszona 9.10.1991*, w: *Wierzę w Kościół*, Watykan 1996, 57.

²¹ R. KAMIŃSKI – W. PRZYGODA, *Duszpasterstwo*, 207.

²² ChL 21, AAS 81 (1989), 427-428, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christifideles laici”*, 51-52.

²³ JAN PAWEŁ II, *Duch Święty - źródło charyzmatów i posług. Katecheza wygłoszona 5.08.1998*, „L'Osservatore Romano” 20 (1999) 3, 39; Zob. S. NAGY, *Apostolat hierarchiczny*, w: *Powołanie do apostołstwa*, red. L. Balter, Poznań 1975, 222-243.

²⁴ ChL 22 AAS 81 (1989), 428-429, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja*

Głównym miejscem posługi duszpasterskiej prezbiterów jest parafia. Proboszczowi jako właściwemu pasterzowi, powierzona jest troska o duszpasterstwo w parafii. Wykonuje ją pod władzą biskupa diecezjalnego i we współpracy z innymi prezbiterami, diakonami i wiernymi świeckimi. Do głównych obowiązków proboszczów należy głoszenie słowa Bożego, udzielanie sakramentów i organizacja kultu Bożego oraz duchowe prowadzenie wiernych i administracja parafialna. Zadaniem księży wikariuszy jest wspomaganie proboszcza w duszpasterstwie parafialnym²⁵.

Przepowiadanie słowa Bożego jest jedną z podstawowych funkcji Kościoła oraz jego niezbywalnym prawem i obowiązkiem. Spośród różnych form przepowiadania na szczególną uwagę zasługuje homilia. Ponieważ jest ona częścią liturgii i tworzy z nią jeden akt kultu, przewyższa inne sposoby przepowiadania, stanowiąc ważne i sprawne narzędzie w prowadzeniu ewangelizacji. Ze względu na kontekst liturgiczny wyróżnia się trzy rodzaje homilii: podczas celebrowania Mszy św., w ramach sprawowania innych sakramentów świętych oraz przy okazji sakramentaliów²⁶. Przedmiotem naszego zainteresowania jest homilia wygłaszana podczas niedzielnej Eucharystii, jednakże zawarte poniżej treści, pamiętając o istniejących różnicach, odnoszą się do przepowiadania stanowiącego zwyczajną część każdej celebracji sakramentalnej i liturgicznej²⁷.

Homilia jest wyjaśnieniem jakiegoś aspektu czytań Pisma Świętego albo innego tekstu spośród stałych lub zmiennych części Mszy św. z danego dnia, z uwzględnieniem zarówno obchodzonego misterium, jak i szczególnych potrzeb słuchaczy. Nie przerywa ona czynności liturgicznych, ale je wyjaśnia, łącząc się z nimi w sposób organiczny. Dlatego głoszenie homilii jest zarezerwowane dla wyświęconych szafarzy: biskupów, prezbiterów i diakonów²⁸. Między stołem słowa a stołem ołtarza istnieje tak ścisła więź, że „homilię winien z zasady głosić kapłan celebrujący”, a przynajmniej ktoś wyświęcony do przewodniczenia lub asystowania przy ołtarzu²⁹.

---

apostolska „Christifideles laici”, 53-54.

²⁵ KPK kan. 519; R. KAMIŃSKI – W. PRZYGODA, *Duszpasterstwo*, 208.

²⁶ W. BROŃSKI, *Homilia, Leksykon teologii pastoralnej*, 289-290.

²⁷ KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, *Dyrektorium Homiletyczne* (DH) 3, Poznań 2015.

²⁸ KPK kan. 767.

²⁹ DH 5.

Homilia będącą liturgiczną formą przepowiadania zawiera w sobie i łączy trzy elementy, które decydują o jej istocie. Pierwszym jest sprawowane misterium, drugim tekst orędzia biblijnego, a trzecim jego aktualizacja, uwzględniająca sytuację słuchaczy. Homilia zatem z natury swojej jest mistagogiczna, ponieważ wprowadza w sprawowane misterium. Jej zadaniem jest ukazanie Chrystusa, który w sprawowanej liturgii, tu i teraz, dokonuje dzieła zbawienia. Podczas Eucharystii ostatecznym celem homilii jest doprowadzenie uczestnika liturgii do zjednoczenia z Chrystusem w Komunii św. i otwarcie na Jego zbawcze działanie³⁰.

Przepowiadanie homiletyczne nie powinno być abstrakcyjnym kazaniem, wykładem ze egzegezy biblijnej, nauką katechetyczną, osobistym świadectwem głoszącego homilię. Nie oznacza to jednak, że dla aktualistów, egzegezy biblijnej, pouczeń doktrynalnych i moralnych oraz osobistego świadectwa nie ma miejsca w przepowiadaniu homiletycznym. Wręcz przeciwnie, są one skutecznymi elementami dobrej homilii, pod warunkiem, że służą celowi homilii, a nie zajmują jego miejsce. Dlatego właściwe jest, żeby głosiciel homilii odnosił teksty konkretnej celebracji do współczesnych wydarzeń i zagadnień, dzielił się owocami wykształcenia w interpretacji jakiegoś fragmentu biblijnego oraz wykazywał powiązanie między słowem Bożym a nauką Kościoła. Ponadto głosiciel homilii powinien przemawiać w taki sposób, żeby jego słuchacze mogli odczuć jego wiarę w moc Bożą, oraz bez obawy wskazywać szczyty świętości, do których jak każdy inny człowiek dąży on w swojej pielgrzymce wiary³¹.

3. Konieczność przygotowania homilii

Przepowiadanie Ewangelii nie jest zwykłym intelektualnym przekazem informacji, ale „mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego” (Rz 1, 16). Stąd głoszenie słowa Bożego domaga się nadprzyrodzonego fundamentu, który zapewni przepowiadaniu autentyczność i skuteczność. Fundament ten w pewnym stopniu zapewnia sakrament święceń, ponieważ przepowiadanie prezbiterów jest posługą wynikającą z tych święceń i pełnioną mocą władzy Chrystusa. Przyjęty sakrament święceń nie gwarantuje jednak przepowiadaniu tego rodzaju skuteczności, która

³⁰ W. BROŃSKI, *Homilia*, 288-289.

³¹ DH 6,7; J. TWARDY, *Czym homilia nie jest – błędy w jej głoszeniu*, RT 62 (2015) 12, 47-62.

występuje w przypadku sprawowania sakramentów³². Właściwa posługa homilisty jest uwarunkowana jego stopniem świętości, gorliwością w przygotowaniu homilii i miłością do przepowiadanego słowa Bożego³³. Przygotowanie homilii jest zadaniem wyjątkowo ważnym i należy poświęcić mu dłuższy czas studium, modlitwy, refleksji i kreatywności duszpasterskiej³⁴.

3.1. Pomoc Ducha Świętego

Najlepsze przygotowanie głosiciela słowa Bożego nie zdoła porużyć człowieka bez tchnienia Ducha Świętego, który pobudza do przepowiadania, jak również przygotowuje serce człowieka do przyjęcia i zrozumienia nauki zbawienia³⁵. Dlatego właściwe przygotowanie homilii związane jest z otwarciem się przepowiadającego na działanie Ducha Świętego poprzez ofiarowanie się Mu jako narzędzie (por. Rz 12, 1), ze wszystkimi swoimi zdolnościami, aby Bóg mógł się nimi posłużyć³⁶. Przepowiadający słowo Boże powinien też bardziej niż talentami naturalnymi posługiwać się nadprzyrodzonymi charyzmatami, które historia Kościoła ukazuje w tylu świętych głosicielach słowa. Ponadto przepowiadający powinien ufnie prosić Ducha Świętego, by natchnął go przy wyborze najbardziej odpowiedniego i skutecznego sposobu przemawiania, zachowania się i prowadzenia dialogu ze słuchaczami³⁷. Prosząc o światło w przygotowaniu homilii, głoszący powinien także często i uporczywie modlić się do Ducha Świętego o to, by ziarno słowa Bożego padło na podatny grunt i uświęcało zarówno homilistę, jak i jego słuchaczy w sposób daleko wykraczający poza to, co on sam potrafi

³² KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia*, Tarnów [1999], 26-27.

³³ EG 149, AAS 105 (2013) 12, 1082, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 72-73.

³⁴ Tamże 145, AAS 105 (2013) 12, 1080, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 70.

³⁵ PAULUS VI, *Adhortatio apostolica de Evangelizatione in mundo huius temporis „Evangelii nuntiandi”* 75, AAS 68 (1976), 64-67, PAWEŁ VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym „Evangelii nuntiandi”*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, [17.07.2018].

³⁶ EG 145, AAS 105 (2013) 12, 1080, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 70.

³⁷ JAN PAWEŁ II, *Misja ewangelizacyjna prezbiterów. Katecheza wygłoszona 21.04.1993*, w: *Wierzę w Kościół*, Watykan 1996, 274.

powiedzieć czy nawet sobie wyobrazić³⁸. Zaufanie i wierność Duchowi Świętemu nie zwalnia, a wręcz zobowiązuje do aktywności i kreatywności do tego stopnia, że kaznodzieja, który się nie przygotowuje, nie jest „duchowy”, jest nieuczciwy i nieodpowiedzialny wobec otrzymanych darów³⁹.

3.2. Studium

Po zwróceniu się do Ducha Świętego pierwszym krokiem, a zarazem fundamentem przygotowania homilii jest rzetelne poznanie tekstu biblijnego, który stanowi podstawę przepowiadania. Poznanie to powinna cechować postawa pokory, respektu i czci dla słowa Bożego, czego wyrazem jest znajdowanie czasu na dogłębne studium słowa Bożego oraz w pobożnej bojaźni przed jego zniekształceniem przez homilistę⁴⁰. Na tym etapie głosiciel homilii powinien sięgać do komentarzy, słowników i innych źródeł naukowych, które pomogą mu zrozumieć znaczenie fragmentów biblijnych w ich pierwotnym kontekście⁴¹. Zrozumienie znaczenia tekstów Pisma Świętego to inaczej odkrycie ich sensu wyrazowego. Sens wyrazowy to taki, jaki został zamierzony przez Pana Boga jako pierwszego autora, a został wyrażony przez ludzkich autorów natchnionych. Rozpoznaje się przez analizę tekstu umieszczonego w kontekście literackim i historycznym z uwzględnieniem gatunku literackiego⁴². Dlatego konieczne jest, aby przyjrzeć się bacznie rozpoczęciu i zakończeniu danych fragmentów, aby ustalić, dlaczego lekcjonarz czytań mszalnych otwiera je i zamyka właśnie w tych miejscach⁴³.

Celem studium przygotowawczego do homilii nie jest jednak zrozumienie wszystkich drobnych szczegółów, ale odkrycie głównego przesłania i tego, co tworzy strukturę i jedność tekstu biblijnego. Najważniejszym przesłaniem jest to, które autor przede wszystkim chciał

---

³⁸ DH 35.

³⁹ EG 145, AAS 105 (2013) 12, 1080, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 70.

⁴⁰ Tamże 146, AAS 105 (2013) 12, 1080-1081, 1076, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 71.

⁴¹ DH 29.

⁴² W. CYRAN, *Jak Bóg mówi do nas dzisiaj przez Pismo Święte. Zasady aktualizacji Biblii w życiu katechety i na katechezie*, w: *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła*, red. K. Rak – M. Szczerba, Częstochowa 2011, 74.

⁴³ DH 29.

przekazać wraz z efektem, jaki zamierzał wywołać. Homilista zatem powinien brać pod uwagę i nie powinien zmieniać głównego celu tekstu, jakim może być np. pocieszenie człowieka, poprawianie jego błędów, zachęta, pouczenie o Bogu, motywowanie lub pochwała zadania misyjnego. Sprzeczne z duchem tekstu natchnionego i naturą homilii jest podejmowanie z góry przyjętej tematyki, różnej od przesłania głównego perykopy biblijnej, będącej podstawą przepowiadania⁴⁴. W celu poprawnego zrozumienia sensu centralnego przesłania jakiegoś tekstu, trzeba porównać go z nauczaniem całej Biblii, przekazanym przez Kościół, a więc stosować zasady interpretacji Pisma Świętego Soboru Watykańskiego II⁴⁵. Zasady te kazały: „zwracać uwagę przede wszystkim na treść i jedność całego Pisma Świętego”, „czytać Pismo Święte w żywej tradycji całego Kościoła” i „uwzględniać analogię wiary”⁴⁶. Przedstawiony sposób postępowania w celu zrozumienia przesłania tekstu biblijnego prowadzi do rzetelnego poznania i uwydatniania kerygmatu biblijnego i jest spełnianiem „kultu prawdy”⁴⁷.

4. Modlitewna zażyłość ze słowem Bożym

Skuteczne przepowiadanie prezbiterów jest uwarunkowane postawą służebną względem Bożego słowa, zażyłością ze słowem Bożym i osobistą modlitwą⁴⁸. Dlatego głoszący homilię powinien najpierw sam stać się słuchaczem słowa Bożego, zanim będziecie jego głosicielem. W celu pogłębienia wielkiej zażyłości ze słowem Bożym nie może poprzestawać na studium, ale z sercem uległym i rozmodlonym musi zbliżać się do słowa Bożego, aby ono przeniknęło do głębi jego myśli i uczucia oraz zrodziło w nim nową mentalność⁴⁹. Przepowiadający słowo Boże powinien być gotowy, by poruszyło go słowo Boże i by stało się ono rzeczywistością w jego życiu. Jeśli jednak głoszący homilię

⁴⁴ J. TWARDY, *Proces przygotowania homilii*, RT 61 (2014) 12, 77-79.

⁴⁵ EG 148, AAS 105 (2013) 12, 1081-1082, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangeli Gaudium”*, 72.

⁴⁶ DH 16-21.

⁴⁷ EG 146, AAS 105 (2013) 12, 1080-1081, 1076, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangeli Gaudium”*, 71.

⁴⁸ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia*, 27-29.

⁴⁹ EG 149, AAS 105 (2013) 12, 1082, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangeli Gaudium”*, 72-73; J. TWARDY, *Proces przygotowania homilii*, RT 61 (2014) 12, 79.

w postawie szczerego otwarcia nie zatrzyma się na modlitewnym słuchaniu z gotowością, by Słowo Boże zmieniał jego życie, wtedy będzie fałszywym prorokiem, oszustem lub pustym szarlatanem⁵⁰.

Konkretnym sposobem wsłuchiwanie się w to, co Pan Bóg chce powiedzieć przez słowo Boże i otwarcia na przemieniające działanie Ducha Świętego jest *lectio divina*, na którą składają się lektura, rozważanie, modlitwa i kontemplacja⁵¹. Pierwszym krokiem tej metody jest *lectio*, czyli czytanie, i polega na odkrywaniu tego, co tekst biblijny mówi sam w sobie. Nie chodzi o czytanie ze zrozumieniem, a więc o sens dosłowny, a o odkrycie tego, co Pan Bóg przez dany fragment Pisma Świętego chciał powiedzieć, czyli inaczej mówiąc o sens wyrazowy. Przygotowaniem do tego jest wcześniejsze studium, którego celem jest zrozumienie fragmentów biblijnych w ich pierwotnym kontekście. Na etapie *lectio*, które służy przygotowaniu homilii, jej głosiciel powinien zadbać o przełożenie wyników studium na język zrozumiały dla słuchaczy⁵².

Po *lectio* następuje *meditatio*, czyli rozważanie, które jest odkrywaniem tego, co Pan Bóg mówi nam przez tekst biblijny. Na tym etapie każdy osobiście, ale także wspólnota powinna otworzyć się na słowo Boże i z nim skonfrontować⁵³. Pomocne mogą być w tym pytania, które podpowiada papież Franciszek: „Panie, co mnie mówi ten tekst? Co chcesz zmienić w moim życiu przez to przesłanie? Co mnie denerwuje w tym tekście? Dlaczego mnie to nie interesuje?... Co mi się podoba, co mnie inspiruje w tym słowie? Co mnie pociąga? Dlaczego mnie pociąga?”⁵⁴. Podczas *meditatio* homilista pod natchnieniem Ducha Świętego zastanawia się nad słowem Bożym w świetle paschalnej tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, która uobecniata i przeżywana jest w Jego mistycznym Ciele, czyli w Kościele⁵⁵. Przygotowujący homilię rozszerza swoją medytację nad tą tajemnicą poprzez uwzględnienie

⁵⁰ EG 151, AAS 105 (2013) 12, 1083, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 73-74; J. TWARDY, *Proces przygotowania homilii*, RT 61 (2014) 12, 80.

⁵¹ EG 152, AAS 105 (2013) 12, 1083-84, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 74; DH 27; J. TWARDY, *Proces przygotowania homilii*, RT 61 (2014) 12, 80.

⁵² EG 158, AAS 105 (2013) 12, 1086-1087, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 77; DH 29-31.

⁵³ DH 27.

⁵⁴ EG 153, AAS 105 (2013) 12, 1084, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 74-75.

⁵⁵ S. DYK, *Paschalne ukierunkowanie homilii*, RT 62 (2015) 12, 7-27.

nie sytuacji członków mistycznego Ciała Chrystusa, którzy zgromadzą się na niedzielnej Eucharystii. Na tym etapie ważna jest znajomość pism Ojców Kościoła i świętych. Pisma te mogą natchnąć homilistę do tego, aby przybliżył swojemu ludowi takie rozumienie czytań mszalnych, które rzeczywiście przyczyni się do ich życia duchowego. Na tym etapie przygotowania homilii jej głosiciel może np. z pomocą Katechizmu Kościoła Katolickiego prześledzić doktrynalne i moralne odniesienia rozważanego słowa Bożego⁵⁶.

Następną częścią *lectio divina* jest *oratio*, czyli etap modlitwy, podczas którego zwracamy się do Pana w odpowiedzi na Jego słowo. Modlitwa w różnych formach, np. prośba, wstawiennictwo, dziękczynienie, uwielbienie, jest pierwszym sposobem, przez które słowo Boże nas zmienia. W ramach indywidualnej *lectio divina* jest to czas spontanicznej rozmowy z Panem Bogiem. W procesie przygotowania i wygłaszania homilii *oratio* zyskuje kontekst liturgiczny. W ramach Mszy Świętej modlitwy wstawiennicze zamykające liturgię słowa Bożego, a jeszcze wyraziściej liturgia Eucharystii, która po nich następuje, są błagalną, wstawienniczą, dziękczynną i pochwalną odpowiedzią na słowo Boże. Głoszący homilię powinien czasami bardziej uwypuklić integralne powiązanie między czytaniem biblijnym a pozostałymi częściami Mszy Świętej, a tym samym pomóc Ludowi Bożemu w doświadczeniu wewnętrznej dynamiki liturgii⁵⁷.

Końcowym etapem *lectio divina* jest *contemplatio*, podczas której „przyjmujemy – jako dar Boga – Jego spojrzenie przy ocenie rzeczywistości i zapytujemy się: „jakiego nawrócenia umysłu, serca i życia domaga się od nas Pan?”⁵⁸. Kontemplacja ma bowiem wyrobić w nas spojrzenie na nasze życie i świat według Boga oraz uformować w nas „zamyśł Chrystusowy” (1 Kor 2, 16). Jest to niezasłużony dar zjednoczenia z Bogiem, większy od tego, co moglibyśmy osiągnąć wszelkimi ludzkimi wysiłkami. Podczas kontemplacji wykraczamy poza szczegóły tekstu, aby ogarnąć całokształt wiary pojedynczym, intuicyjnym i jednoczącym spojrzeniem. W kontekście przygotowania i głoszenia homilii etap kontemplacji może nieść głoszącemu pociechę i nadzieję, gdyż przypomina, że ostatecznie działa sam Bóg, wydobywający owoce

⁵⁶ DH 32; K. PANUŚ, *Katechizm Kościoła Katolickiego w służbie przepowiadania homilijnego*, RT 62 (2015) 12, 63-76.

⁵⁷ DH 34.

⁵⁸ VD 87, AAS 102 (2010) 11, 759-760, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostołska „Verbum Domini”*, 92-93; DH 35.

ze swojego słowa, i że proces kształtowania w nas myślenia Chrystusowego rozciąga się na całe nasze życie⁵⁹. W swojej dynamice *lectio divina* nie kończy się i nie osiąga zamierzonego celu, dopóki nie doprowadzi do działania (*actio*), sprawiającego, że życie wierzącego staje się darem dla innych w miłości⁶⁰. W kontekście liturgicznym wskazuje na to ostatni akt Mszy Świętej, czyli rozesłanie. Pouczony słowem Bożym i pokrzepiony udziałem w tajemnicy paschalnej przez Eucharystię Lud Boży zostaje posłany, aby praktykował miłosierdzie⁶¹.

5. Słuchanie ludu

Właściwe rozważenie słowa Bożego w celu przygotowania homilii domaga się znajomości wiernych zgromadzonych na Eucharystii i kontekstu ich życia. Dlatego homilista powinien nie tylko kontemplować słowo Boże, ale również i lud. Nawiązując do powtarzających się ludzkich doświadczeń, jak np. radość z ponownego spotkania, rozczarowanie, lęk przed samotnością, współczucie wobec cierpienia drugiego człowieka, poczucie niepewności przed przyszłością czy niepokój o drugą osobę, rozważa je w świetle słowa Bożego. Poznawanie zatem okoliczności życia ludzi nie służy znalezieniu czegoś ciekawego do powiedzenia, lecz powiązaniu przesłania tekstu biblijnego z ludzkim doświadczeniem. Takie postępowanie jest wrażliwością duchową, która pozwala też w aktualnych wydarzeniach odczytać przesłanie Boże. W ten sposób przygotowanie homilii staje się ewangelicznym rozeznaniem, w którym przygotowujący homilię stara się z pomocą Ducha Świętego rozpoznać Boże wezwanie rozbrzmiewające w danej sytuacji historycznej⁶².

6. Język przekazu homilijnego

Nie zapominając o tym, że skuteczność głoszenia słowa Bożego w pierwszym rzędzie zależy od samego Boga i jego łaski, należy przypomnieć, że dla podniesienia jakości homilii ważna jest nie tylko

⁵⁹ DH 27, 35.

⁶⁰ VD 87, AAS 102 (2010) 11, 759-760, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 92-93; DH 27.

⁶¹ DH 36.

⁶² EG 154-155, AAS 105 (2013) 12, 1084-1085, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 75-76; J. TWARDY, *Czym homilia nie jest – błędy w jej głoszeniu*, RT 62 (2015) 12, 58-59; TENŻE, *Proces przygotowania homilii*, 8 RT 61 (2014) 12, 1-84.

treść homilii, ale i sposób jej przekazu. Troska zaś o właściwy sposób przekazu treści jest postawą głęboko duchową, a język przekazu zależy od ludzkiej, intelektualnej, duchowej i duszpasterskiej formacji przepowiadającego. Homilista powinien misji przepowiadania poświęcić wszystkie swoje zdolności i umiejętności, które zobowiązany jest nieustannie rozwijać. Zachęcając do kreatywności papież Franciszek daje kilka wskazówek dotyczących języka przekazu, które mogą wzbogacić przepowiadanie i uczynić je bardziej atrakcyjnym⁶³.

Po pierwsze język, zachowując wierność, powinien być prosty, przejrzysty, bezpośredni i dostosowany do pojętności słuchaczy z zachowaniem wierności doktrynalnej. Oznacza to, że nie słuchacz ma się dostosować do języka mówcy, ale na odwrót. Przepowiadający powinien nie tylko wyeliminować ze swojego języka przekazu tzw. „żargon teologiczny”, czyli sformułowania właściwe dla języka teologii, ale również poznać język słuchaczy, przebywając z nimi. Szczególnie ważne jest słuchanie młodych ludzi i mówienie do nich językiem, który oni rozumieją⁶⁴.

Język homilii powinien również być jasny. Język bowiem może być prosty, ale to nie oznacza od razu, że przepowiadanie jest zrozumiałe dla słuchacza. Homilia może być niejasna, czyli niezrozumiała ze względu na chaotyczność, brak logiki wynikania czy też wielowątkowość. Dlatego konieczne jest, by przekaz homilijny zachowywał jedność tematyczną, jasny porządek i takie powiązanie między zdaniem, aby słuchającym homilię łatwo było podążać za głoszącym i pojąć logikę jego wywodu⁶⁵.

Język przekazu ewangelicznego powinien być również serdeczny, żywy i rodzinny, ukształtowany w sposób naturalny przez międzyludzkie spotkania. Język homilii powinien być też obrazowy. Atrakcyjny obraz pozwala odczuć przesłanie i przyjąć je jako coś bliskiego, możliwego i powiązanego z życiem. Trafny obraz dopomaga zasmakować w przesłaniu, budzi pragnienie i motywuje wolę⁶⁶. Ponadto głoszący ho-

---

63 H. SŁAWIŃSKI, *Język współczesnego przekazu Ewangelii z uwzględnieniem sugestii papieża Franciszka*, RT 61 (2014) 12, 53-71.

64 EG 105, AAS 105 (2013) 12, 1064, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 52-53.

65 Tamże 158, AAS 105 (2013) 12, 1086-1087, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 77; S. DYK, „*Jedność tematyczna*” homilii w świetle adhortacji w świetle adhortacji „*Evangelii gaudium*”, RT 61 (2014) 12, 35-51.

66 EG 157, AAS 105 (2013) 12, 1086, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii*

milię powinni robić to z pokorą, stosując uprzejmy i pozytywny język, nie rezygnując z ukazywania prawdy⁶⁷.

7. Pomocna rola parafialnej rady duszpasterskiej w poprawianiu jakości homilii

Poszczególnym członkom Ludu Bożego przysługują różne zadania oraz funkcje w odniesieniu do słowa Bożego. Chociaż wszyscy powołani są do słuchania i rozmyślenia nad nim, to tylko wyświęceni szafarze: biskupi, prezbiterzy i diakoni są powołani do wyjaśniania słowa Bożego podczas homilii⁶⁸. Nie oznacza to jednak, że świeccy nie mogą uczestniczyć w procesie przygotowania homilii. Szczególnie członkowie parafialnej rady duszpasterskiej, zgodnie z naturą tej rady, której podstawowym celem jest zapewnienie w sposób instytucjonalny współpracy wiernych w rozwoju działalności duszpasterskiej właściwej prezbiterom, są powołani do świadczenia pomocy w poprawianiu jakości homilii⁶⁹. Pomoc ta może być realizowana na wiele sposobów i na różnych etapach przygotowania homilii, a także po jej wygłoszeniu. Zwróćmy uwagę na niektóre z nich.

7.1. Biblijna animacja duszpasterstwa

Wyniki badania empirycznych dotyczących funkcjonowania parafialnych rad duszpasterskich w Polsce pokazują, że rady zbyt mało zajmują się głoszeniem słowa Bożego⁷⁰. W tym kontekście należy przypomnieć postulat papieża Benedykta XVI, który zachęcał do takiego zaangażowania duszpasterskiego, które będzie ukazywać centralne miejsce słowa Bożego w życiu Kościoła. Intensywne duszpasterstwo biblijne należy rozumieć nie jako jedną z form duszpasterstwa poprzez zorganizowanie jakiegoś dodatkowego spotkania w parafii, ale biblijną animację całego duszpasterstwa⁷¹.

Gaudium”, 76-77.

⁶⁷ Tamże 159, AAS 105 (2013) 12, 1087, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangeli Gaudium*”, 77-78.

⁶⁸ VD 59, AAS 102 (2010) 11, 738-739, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini*”, 70-71.

⁶⁹ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*”, 71-72.

⁷⁰ K. JANKOWIAK, *Pytania o rady*, 105.

⁷¹ VD 59, AAS 102 (2010) 11, 738-739, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apo-*

Dlatego zadaniem parafialnej rady duszpasterskiej jest po pierwsze wyrażenie opinii, czy zwyczajna i nadzwyczajna działalność duszpasterstwa w parafii rzeczywiście ma na celu osobiste spotkanie z Chrystusem, objawiającym się w swoim słowie. Rada ma również służyć sugestiami w celu biblijnego ożywienia duszpasterstwa. Potrzeba przy tym pamiętać o wskazaniu papieża Benedykta XVI, który zalecał, by działalność duszpasterska w parafii sprzyjała powstawaniu i rozwojowi małych wspólnot. Są one miejscem szerzenia formacji, modlitwy i poznawaniu Biblii według wiary Kościoła. Odpowiednia animacja biblijna duszpasterstwa domaga się odpowiedniego przygotowania prezbiterów i świeckich, którzy mogliby uczyć wiernych autentycznego obcowania z Pismem Świętym⁷².

Można się spodziewać, że rozwijająca się animacja biblijna duszpasterstwa będzie owocować rosnącą zażyłością prezbiterów i wszystkich wiernych ze słowem Bożym w parafii, co z kolei w przypadku prezbiterów bezpośrednio sprzyja poprawieniu jakości homilii⁷³. Również powiększająca się liczba wiernych rozważających słowo Boże, a także wzrastające u nich zrozumienie Pisma Świętego będzie pośrednio wpływać na jakość homilii, choćby poprzez oczekiwanie od głoszących rzetelnej wiedzy na temat Biblii. Oczekiwana przez wiernych wiedza domaga się nieustannego studium, które jest jednym z warunków dobrej homilii⁷⁴. Reasumując, podjęcie się przez parafialną radę duszpasterską zadania biblijnej animacji duszpasterstwa powinno, niezależnie od szczegółowych inicjatyw, sprzyjać poprawieniu jakości homilii.

8. Posiedzenie rady miejscem słuchania Ludu Bożego

Homilista, który pragnie poprawić jakość swojego przepowiadania, powinien zacząć od rachunku sumienia, pytając o to, czy należycie przygotowywał się do homilii i czy jego homilia jest zgodna ze wskazaniami Kościoła na temat tego rodzaju przepowiadania słowa Bożego. Pomocą w ocenie samej homilii, jej jakości, a tym bardziej skuteczności, są ci, którym przepowiadający głosi słowo Boże. Homilia, która po-

---

stolska „*Verbum Domini*”, 70-71.

⁷² Tamże.

⁷³ EG 149-151, AAS 105 (2013), 12, 1082-1083, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 72-74; KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia*, 27-28.

⁷⁴ EG 146, AAS 105 (2013) 12, 1080-1081, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska „Evangelii Gaudium”*, 71.

dość się homiliście, niekoniecznie musi być tak samo odbierana przez słuchaczy. Dlatego głoszący potrzebuje informacji zwrotnych na temat jakości wygłoszonej przez niego homilii. Mogą one dotyczyć „np. treści przepowiadania, ujęć teologicznych, języka, stylu, długości mówienia – która zawsze powinna być umiarkowana – sposobu prezentowania się na ambonie, tonu głosu”⁷⁵.

Parafialna rada duszpasterska jest z natury swojej właściwym gremium, które może być źródłem cennych informacji na temat głoszonych przez duszpasterzy homilii. Radni reprezentują całą parafię, która jest wspólnotą słuchającą słowa Bożego. Dlatego biorąc pod uwagę opinię wszystkich radnych trudno przypuszczać, że opinia rady jest nieobiektywna. Nie wynika to z faktu, że radni są specjalistami z zakresu homiletyki, ale z tego, że napełnieni darami Ducha Świętego posiadają zmysł wiary. Nawet niewykształceni w dziedzinie teologii, a zarazem prości ludzie, mogą mieć wysoką wrażliwość duchową potrzebną do dania właściwej oceny homilii. Nie chodzi w tym wypadku o wystawianie cenzur akademickich według kryteriów oceny homilii wypracowanych przez współczesną homiletykę, co mógłby robić kompetentny i uprawniony przez biskupa diecezjalnego wizytator. Chodzi raczej o subiektywne odczucia słuchaczy, którzy spontanicznie odpowiadają na pytania dotyczące homilii.

Spontaniczność odpowiedzi nie wyklucza ich wiarygodności i integralności pod warunkiem odpowiedniego przygotowania pytań i sposobu ich zadania. Odpowiedzi będą wówczas wiarygodne, gdy będą udzielane szczerze. O integralności odpowiedzi można mówić wtedy, gdy będą dotyczyły wszystkich istotnych elementów dobrej homilii. Posiedzenie rady, ze względu na relacje radnych z księdzem proboszczem, księżmi wikariuszami i innymi członkami rady, może ograniczać niektórych radnych w ich wypowiedziach. Dlatego można posłużyć się anonimową, wcześniej przygotowaną ankietą dotyczącą homilii. Ankietę mogliby wypełnić nie tylko radni, ale inne osoby ze środowiska, które reprezentuje dany członek rady.

Szczególne zadanie rady dotyczy kwestii aktualizacji słowa Bożego głoszonego podczas homilii. Parafialna rada duszpasterska to ciało doradcze, które może podpowiadać głoszącemu homilię na jakie kwestie egzystencjalne powinien zwrócić uwagę, podejmując posługę

⁷⁵ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia*, 37.

przepowiadania. Rada, przez swoją reprezentatywność, eksperckość i głos doradczy, jest właściwym gremium, przez które proboszcz i inni prezbiterzy mogą poznać dogłębnie poziom duchowy i intelektualny, język, kręgi zainteresowań, aktualne problemy i pilne potrzeby swoich parafian. Gdy jednak sesje rady będą rzadkie, zbyt formalne i nie przygotowane, nie spełnią swoich zadań⁷⁶.

9. Krąg biblijny jako pomoc w procesie przygotowania homilii

Warunkiem dobrej homilii jest odkrycie tego, co teksty biblijne mówią same w sobie, a następnie ich aktualizacji w kontekście naszego „tu i teraz”. Właściwa aktualizacji domaga się znajomości wiernych i ich problemów. Jest wiele sposobów słuchania Ludu Bożego w parafii, do których oprócz spotkań rady duszpasterskiej można między innymi zaliczyć rozmowy duszpasterskie, katechezę parafialną, lekcje religii w szkole czy śledzenie wiadomości przekazywanych przez lokalne środki komunikacji społecznej. Szczególnym i wyjątkowym miejscem i czasem kontemplowania jednocześnie słowa Bożego i ludu, do którego to słowo jest kierowane, są spotkania kręgu biblijnego⁷⁷. Parafialna rada duszpasterska w ramach biblijnej animacji duszpasterstwa nie tylko powinna dowartościować i propagować tę formę duszpasterstwa biblijnego, ale również poprzez swoich członków czynnie w niej uczestniczyć.

Krąg biblijny to niewielka grupa osób, z reguły od 8 do 12, która spotyka się na wspólnym rozważaniu słowa Bożego. Nabiera ona charakteru kręgu biblijno-liturgicznego, kiedy rozważany fragment Pisma św. pochodzi z niedzielnej Eucharystii. Papież Benedykt XVI naucza: „W pewnym sensie modlitewna lektura, osobista i wspólnotowa, powinna zawsze mieć odniesienie do celebracji eucharystycznej. Podobnie jak adoracja eucharystyczna przygotowuje liturgię eucharystyczną, towarzyszy jej i ją pogłębia, tak i modlitewna lektura osobista i wspólnotowa przygotowuje do tego, co Kościół celebrowa, głosząc słowo Boże podczas liturgii, towarzyszy temu i to pogłębia”⁷⁸. Są różne sposoby pracy

⁷⁶ L. ROJOWSKI, *Doskonalenie współpracy pomiędzy duchowieństwem a świeckimi w parafialnych radach duszpasterskich*, TP 14 (2013), 103-105.

⁷⁷ M. MACIACZYK, *Kręgi biblijne jako propozycja współtwórczej roli parafian w przygotowaniu homilii*, RT 62 (2015) 12, 192.

⁷⁸ DV 86, AAS 102 (2010) 11, 757-758, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 90-92.

na tekstem biblijnym w ramach spotkań kręgu biblijnego, przy czym priorytetowa wydaje się być metoda *lectio divina*. Metoda ta służy nie tylko osobistemu, ale również wspólnotowemu duchowemu czytaniu słowa Bożego⁷⁹.

Wyjątkowość kręgu biblijnego polega na tym, że podczas cotygodniowych spotkań duszpasterza z wiernymi homilista nie tylko na kilka dni przed wygłoszeniem niedzielnej homilii zgłębia słowo Boże, ale poznaje również problemy wiernych w kontekście ewangelicznej perykopy i innych fragmentów niedzielnej liturgii. W konfrontacji ze słowem Bożym podczas spotkań kręgu biblijnego mogą ujawnić się szczegółowe problemy i potrzeby słuchaczy, z których duszpasterz nie zdawał sobie sprawy. Uczestnicy kręgów biblijnych, odnosząc słowo Boże do swojego życia, otwierają przed homilistą nowe perspektywy aktualizacji i konkretyzacji orędzia zbawienia. Tym samym grupa wiernych uczestnicząca w spotkaniach kręgu biblijnego uczestniczy w procesie przygotowania niedzielnej homilii. Spotkania w ramach kręgu biblijnego dostarczają treści egzystencjalnych do homilii i wpływają również na poprawne głoszenie treści kerygmatycznych, didaskalijnych, moralnych i mistagogicznych⁸⁰.

10. Internet w służbie słowu Bożemu

Dla animacji biblijnej duszpasterstwa pomocą może służyć Internet, nie tylko jako źródło informacji na temat Pisma Świętego, ale również jako miejsce dzielenia się słowem Bożym. Może temu służyć interaktywna strona parafialna czy też media społecznościowe. Skorzystanie z nich przez uczestników parafialnego kręgu biblijnego mogłoby być dla innych zachętą do rozważania słowa Bożego, a także dla jego aktualizacji „tu i teraz”. Włączenie się szerszego grona parafian, a szczególnie młodych w taką formę dzielenia się słowem Bożym mogłoby zaowocować odkryciem przez przepowiadających, jak w praktyce życia żywe i skuteczne jest słowo Boże (zob. Hbr 4, 12)⁸¹.

⁷⁹ Tamże 87, AAS 102 (2010) 11, 759-760, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 92-93.

⁸⁰ M. MACIACZYK, *Kręgi biblijne jako propozycja współtwórczej roli parafian w przygotowaniu homilii*, RT 62 (2015) 12, 191-204.

⁸¹ VD 113, AAS 102 (2010) 11, 778-779, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 116-117, J. KOCHTEL, „*Lectio divina*” w duszpasterstwie młodzieży i dorosłych – *Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II*, w: *Słowo Boże w życiu i*

Zakończenie

Parafialna rada duszpasterska to ciało doradcze, które służy ożywieniu i odnowieniu działalności duszpasterskiej w parafii. Działalność tę można podzielić według trzech podstawowych funkcji urzeczywistniania się Kościoła, a mianowicie: nauczanie, uświęcanie i pasterzowanie. Pierwszym, przynajmniej w porządku chronologicznym, niezbywalnym zadaniem duszpasterskim parafii jest szeroko pojęte nauczanie, urzeczywistniane w różnych formach przepowiadania słowa Bożego. Homilia, jako część liturgii, jest nie tylko najwznioślejszą formą głoszenia Ewangelii, ale również czynnością duszpasterską właściwą i zarezerwowaną dla wyświęconych szafarzy. Ponieważ podstawowym celem parafialnej rady duszpasterskiej, któremu podporządkowane są zadania szczegółowe, jest zapewnienie w sposób instytucjonalny współpracy wiernych w rozwoju działalności duszpasterskiej właściwej prezbiterom, dlatego troska o poprawienie jakości homilii jest jej priorytetowym zadaniem.

Realizacja tego wezwania, jakie stoi przed parafialną radą duszpasterską, może dokonywać się w różny sposób. Po pierwsze wydaje się, że podnoszenie jakości przepowiadania homilijnego jest proporcjonalnie związane ze wzrostem biblijnej animacji duszpasterstwa parafialnego, która winna być jednym z pierwszych przedmiotów troski parafialnej rady duszpasterskiej. Rada również powinna podejmować problematykę samej homilii, dostarczając prezbiterom informacji zwrotnych na temat tego, jak ten rodzaj przepowiadania odbierany jest przez parafian, tym samym mobilizując księży do wysiłku celem poprawiania jakości homilii. Parafialna rada duszpasterska jest też miejscem „słuchania ludu”, co jest konieczne dla aktualizacji głoszonego podczas homilii słowa Bożego. Rada powinna też podejmować szczegółowe inicjatywy, które mogą być bardzo pomocne w procesie przygotowania przez przepowiadających homilii. Jedną z takich wypróbowanych inicjatyw jest parafialny krąg biblijny. Podejmowane podczas spotkań kręgu cotygodniowe rozważanie słowa Bożego z niedzielnej Eucharystii metodą *lectio divina* jest formą wspólnotowego otwierania się na słowo Boże, co może być bardzo pomocne dla księdza w procesie przygotowania homilii, a szczególnie dla aktualizacji słowa Bożego.

Powyższy artykuł nie wyczerpuje wszystkich aspektów zaangażowania się parafialnej rady duszpasterskiej w proces przygotowania i po-

prawiania homilii, a te które zostały wskazane domagają się dalszych szczegółowych poszukiwań. Interesujące byłoby szczegółowe podjęcie tematu roli parafialnej rady duszpasterskiej w animacji biblijnej duszpasterstwa z wykorzystaniem Internetu, co w artykule zostało jedynie zasygnalizowane.

The Activity of Parish Pastoral Council versus Amending the Homilies Quality Summary

The reason of existing parish pastoral council is providing, in institutional way, cooperation of lay people in development of pastoral activity typical for the clergy. The article discusses the matter of parishioners' help in amending the homilies quality, which is reserved only for the priesthood. For this reason, the elements of proper preparation the homily, in the perspective of possible help from the members of the council were discussed. One of them is suitable updating of preaching God's Word, adequate to the problems, spiritual needs and the level of audience. The role of parish pastoral council in the field of updating the Gospel seems to be inevitable. Thanks to the meeting of the council, the priests can not only to gain some information on preached homilies and they have a chance to know the spiritual and intellectual level of people, language, interests, present problems and urgent needs of their parishioners. A special place for updating the Word of God is parish biblical club. It is one of the many initiatives fitting in biblical animation of all ministry, which has to be the priority task of parish pastoral council.

Słowa kluczowe: parafia, rada duszpasterska, ewangelizacja, homilia, biblijna animacja duszpasterstwa, aktualizacja słowa Bożego, Internet.

Keywords: parish, pastoral council, evangelization, homily, biblical animation of ministry, updating of the Word of God, the Internet.

Bibliografia

I. Źródła

- Benedictus XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Eucharistia vitae missionisque Ecclesiae fonte et culmine „Sacramentum caritatis”*, AAS 99 (2007), 105-180, Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska o Eucharystii*,

- źródle i szczycie życia i misji Kościoła „*Sacramentum caritatis*”, w: http://w2.vatican.va/content/benedictxvi/pl/apost_exhortations/documents/hf_benxvi_exh_20070222_sacramentum-caritatis.html, [18.07.2018].
- Benedictus XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Verbo Dei in vita et in missione Ecclesiae „Verbum Domini”*, AAS 102 (2010), 681-787, Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, Kraków 2010.
- Benedykt XVI, *Przemówienie wygłoszone do biskupów polskich z okazji wizyty ad limina Apostolorum w roku 2005*, Poznań 2005.
- Franciscus, *Adhortatio apostolica de Evangelio Nuntiando nostra aetate „Evangelii Gaudium”*, AAS 105 (2013) 12, 1019-1135, Franciszek, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie „Evangelii Gaudium”*, Watykan 2013.
- Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej”*, w: www.vatican.va/roman_curia/congregations/cclergy/documents/rc_con_cclergy_doc_20020804_istruzione-presbitero_pl.html, [17.07.2018].
- Ioannes Paulus II, *Adhortatio apostolica postsynodalis de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in mundo „Christifideles laici”*, AAS 81 (1989), 393-521, Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie „Evangelii Gaudium”*, Wrocław 1995.
- Ioannes Paulus II, *Litterae encyclicae „Redemptor hominis”*, AAS 71 (1979), 257-324, Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, Wrocław 1986.
- Jan Paweł II, *Duch Święty - źródło charyzmatów i posług. Katecheza wygłoszona 5.08.1998*, „L'Osservatore Romano” 20 (1999) 3, 38-39.
- Jan Paweł II, *Kościół a tajemnica Trójcy Przenajświętszej. Katecheza wygłoszona 9.10.1991*, w: *Wierzę w Kościół*, Watykan 1996, 57-60.
- Jan Paweł II, *Misja ewangelizacyjna przezbiterów. Katecheza wygłoszona 21.04.1993*, w: *Wierzę w Kościół*, Watykan 1996, 270-275.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej”*, Wrocław 2002.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia*, Tarnów [1999].
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium Homiletyczne*, Poznań 2015.
- Paulus VI, *Adhortatio apostolica de Evangelizatione in mundo huius temporis „Evangelii nuntiandi”*, AAS 68 (1976), 5-76, Paweł VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym „Evangelii nuntiandi”*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/W/P/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, [17.07.2018].
- Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej*, w: <https://archiczesz.pl/zaw/zalaczniki/1509098518/1509101546.pdf>, [17.07.2018].

II. Opracowania

- Broński W., *Homilia*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński - W. Przygoda - M. Fijałkowski, Lublin 2006, 288-291.

- Cyran W., *Jak Bóg mówi do nas dzisiaj przez Pismo Święte. Zasady aktualizacji Biblii w życiu katechety i na katechezie*, w: *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła*, red. K. Rak – M. Szczerba, Częstochowa 2011, 70-97.
- Duda M., *Myśląc parafia...Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 2006.
- Dyk S., „Jedność tematyczna” homilii w świetle adhortacji w świetle adhortacji „*Evangelii gaudium*”, RT 61 (2014) 12, 35-51.
- Dyk S., *Paschalne ukierunkowanie homilii*, RT 62 (2015) 12, 7-27.
- Jankowiak K., *Pytania o rady*, w: *Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski. Kościół naszym domem. Kościół domem i szkołą komunii. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2010-2013*, red. S. Stułkowski, Poznań 2011, 233-241.
- Kamiński R – Przygoda W., *Duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński – W. Przygoda – M. Fijałkowski, Lublin 2006, 201-209.
- Kamiński R., *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*, Lublin 2007.
- Kamiński R., *Powołanie i funkcjonowanie parafialnej rady duszpasterskiej*, AK 70 (1997) 412, 278-293.
- Kochel J., „*Lectio divina*” w duszpasterstwie młodzieży i dorosłych – *Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II*, w: *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła*, red. K. Rak – M. Szczerba, Częstochowa 2011, 54-69.
- Maciaczyk M., *Kręgi biblijne jako propozycja współtwórczej roli parafian w przygotowaniu homilii*, RT 62 (2015) 12, 191-204.
- Nagy S., *Apostolat hierarchiczny*, w: *Powołanie do apostołstwa*, red. L. Balter, Poznań 1975, 222-243.
- Panuś K., *Katechizm Kościoła Katolickiego w służbie przepowiadania homilijnego*, RT 62 (2015) 12, 63-76.
- Rojowski L., *Doskonalenie współpracy pomiędzy duchowieństwem a świeckimi w parafialnych radach duszpasterskich*, TP 14 (2013), 91-111.
- Sadłoń W., *Duszpasterskie rady parafialne w Polsce na podstawie badań empirycznych*, TP 14 (2013), 73-90.
- Sławiński, *Język współczesnego przekazu Ewangelii z uwzględnieniem sugestii papieża Franciszka*, RT 61 (2014) 12, 53-71.
- Szlachetka W., *Czy wiosna Kościoła jest możliwa? Diakonijny model parafialnych rad duszpasterskich*, w: *Peryferie wiary wyzwaniem dla Kościoła*, red. W. Przygoda - M. Fijałkowski, Lublin 2015, 165-183.
- Twardy J., *Proces przygotowania homilii*, RT 61 (2014) 12, 73-87.
- Twardy J., *Czym homilia nie jest – błędy w jej głoszeniu*, RT 62 (2015) 12, 47-62.
- Wielebski T., *Diecezjalne i parafialne struktury komunijne w Polsce*, TP 13 (2012), 53-69.